

Ohje päivitetty 14.5.2020

Metotreksaatti (esim. Trexan[®], Methotrexate[®], Methotrexat[®], Ebetrex[®], Metoject[®], Injexate[®])

Vaikuttava aine

Metotreksaatti

Vaikutustapa ja käyttöaiheet

Nivelreumassa imusolujen toiminnan säätely on häiriintynyt. Toimintahäiriötä pyritään korjaamaan ns. immunosuppressiivisilla lääkkeillä eli solunsalpaajilla. Metotreksaatti on tällainen lääke. Se on tällä hetkellä yleisin nivelreuman peruslääke. Sitä käytetään myös muiden pitkäaikaisten niveltulehdusten ja tulehduksellisten sidekudossairauksien hoidossa. Metotreksaatin suotuisa vaikutus alkaa yleensä kahden ensimmäisen hoitokuukauden aikana.

Annostus ja ottotapa

Lääkettä on tablettimuodossa (yksi tabletti sisältää 2.5 mg tai 10 mg metotreksaattia) sekä pistosmuodossa ampullissa tai valmiiksi pakatussa esitäytetyssä ruiskussa tai kynässä. Lääke otetaan yhtenä päivänä viikossa ja tavanomainen annostus on 15-25 mg, joskin annos voidaan nostaa 30 mg:aan saakka lääkärin ohjeen mukaan. Tabletit otetaan samalla kertaa ruokailun yhteydessä runsaan nesteen kera. Jos suurimmista annoksista tulee haittavaikutuksia, lääke voidaan ottaa kahtena annoksena samana päivänä 12 tunnin välein. Pyri ottamaan annos aina samana viikonpäivänä. Injektio otetaan kerran viikossa itse pistäen tai terveydenhoitaja pistämänä.

Haittavaikutukset

Jos haittavaikutuksia ilmenee, yleisin on pahanolon tunne. Muita harvinaisimpia haittavaikutuksia ovat limakalvojen (suu, ikenet) ärtyminen, haavaumat, vatsa- ja suolistovaivat kuten ripuli, oksentelu ja päänsärky. Luuytimen, maksan, keuhkojen ja munuaisten toimintaa seurataan veri- ja virtsakokeilla lääkityksen aikana. Jos hoidon aikana ilmaantuu tulehdussairauksien oireita (kuume, yskä ym.), on hakeuduttava herkästi lääkärin tutkimuksiin. Tauota lääkitys kuumeisten tulehdustautien hoidon aikana. Etenkin suurilla annoksilla voidaan haitata luuytimen toimintaa, jolloin verisolujen muodostuminen vähenee (valkosolut eli leukosyytit ja verihiutaleet eli trombosyytit laskevat.) Mustelmien ilmaantuminen ilman selvää syytä voi olla seurausta verihiutaleiden mataluudesta. Haittavaikutuksia voidaan ehkäistä käyttämällä foolihappovalmistetta (Folvite®, Acid folic, Folic Acid). Sen annos on yleensä 5 mg 3 – 12 tuntia metotreksaatin jälkeen ja/tai seuraavana aamuna. Pistosmuotoinen lääke aiheuttaa yleensä vähemmän maha-suolikanavan haittavaikutuksia.

Leikkaukset

Puhtaiden ortopedisten leikkausten yhteydessä lääkettä ei tarvitse tauottaa, ellei potilaan tilan kokonaisarvion perusteella anneta yksilöllisiä ohjeita leikkaustilanteisiin. Jos haavan paranemisessa on ongelmia, lääke on syytä tauottaa. Korkeampiin puhtausluokkiin kuuluvien elektiivisten leikkausten yhteydessä suositellaan lääkityksen yksilöllistä arviota.

Raskaus ja imetys

Raskauden ja imetyksen aikana lääkettä ei saa käyttää. Huolehdi lääkityksen aikana luotettavasta ehkäisystä. Lääkitys on lopetettava viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua raskautta. Nykytiedon mukaan miehen ei tarvitse lopettaa reuma-annoksilla olevaa metotreksaattilääkitystä raskaussuunnitelmien vuoksi.

Alkoholi

Alkoholin käyttö lisää lääkkeen maksaan kohdistuvia sivuvaikutuksia. Metotreksaattipäivänä tulee välttää alkoholin nauttimista.

Rokotukset

Elimistön puolustuskykyyn vaikuttavan lääkityksen aikana otettujen rokotusten vasteet voivat jäädä alhaisemmiksi kuin muulloin. Influenssarokotus suositellaan otettavaksi. Eläviä heikennettyjä rokotuksia kuten keltakuume- tai tuhkarokkorokotusta voidaan tämän lääkkeen aikana antaa, jos lääke on yksinään käytössä. Jos metotreksaatin lisäksi on käytössä kortisoni tai muita vastustuskykyyn vaikuttavia reumalääkkeitä lääkkeitä, on keskusteltava lääkärin kanssa lääkityksen tauottamisesta ja muista toimenpiteistä, joilla voidaan arvioida rokotusmahdollisuutta.

Seurantakokeet

Seurantakokeet otetaan terveystieteiden keskuksessa, jossa tulokset tarkastetaan. Katso erillinen reumalääkkeiden seurantaohje.

Lääkkeitä, jotka voivat lisätä sivuvaikutusriskejä ja joiden pitkäaikaiskäyttöä metotreksaatin kanssa tulisi välttää:

- trimetopriimi
- sulfatrimetopriimi
- probenesidi